

Ks. Jan Dyduch

**Troska kardynała Karola Wojtyły
o współpracę świeckich z kapłanami
w świetle sprawozdań z wizytacji kanonicznych**

Wstęp. 1 Potrzeba i owoce współpracy. 2. Duszpasterstwo sta-
nowe i specjalistyczne. Zakończenie.

Wstęp

W dniu 31 grudnia 1998 roku Ojciec Święty Jan Paweł II przewodniczył uroczystym nieszporem na zakończenie roku w rzymskim kościele św. Ignacego Loyoli. W kazaniu powiedział wówczas: „Jakżeż nie dziękować Bogu za obfite dary, które nam przekazał w kończącym się roku. W ten wieczór wraz z wami chciałbym szczególnie dziękować za to, czego dokonał w naszej wspólnocie diecezjalnej. Myślę o wizytach w parafiach, stanowiących cenne i wzbogacające okazje do owocnych spotkań duszpasterskich. Na przestrzeni 20 lat odwiedziłem aż 278 parafii, spotykając się w każdej z nich z gorliwą wiarą i aktywnym działaniem dzięki zaangażowaniu kapłanów, zakonników, zakonnic i świeckich...”¹. Wśród wielu dokonań 20-letniego pontyfikatu Jan Paweł II ogromną wagę przywiązuje do wizytacji przeprowadzanych w parafiach diecezji rzymskiej.

Taką samą, niezwykle ważną rolę, odgrywały w Jego działalności biskupiej wizytacje kanoniczne przeprowadzane w ciągu 20-lecia pasterzowania na Stolicy Św. Stanisława w Krakowie. Wizytacje parafii traktował Kardynał K. Wojtyła jako funkcję duszpasterską, poprzez którą docierał do wszystkich wiernych archidiecezji. On ich katechizował; on błogosławił pary małżeńskie zarówno te, które dzień temu zawarły małżeństwo, jak i te, które przeżyły w nim 50 lat; on odwiedzał chorych, błogosławił niemowlęta, dzieci przed-

¹ L'Osservatore Romano, wyd. polskie, 20/1999/ nr 2, s. 38.

szkolne, młodzież i starców. Wizytacja to była rzeczywista i bezpośrednia praca duszpasterska. Pisał na ten temat: „Praktyka wizytacyjna, jaka rozwinęła się w naszej archidiecezji, zmierza do tego, aby biskup mógł spotkać się z całą społecznością parafialną wedle wieku, stanu i zadań, do wszystkich przemówić, wszystkim uświadomić udział w dziele zbawienia i płynące stąd obowiązki, a także udzielić błogosławieństwa pasterskiego”².

Nie znaczy to jednak, że wizytujący kardynał nie zwracał uwagi na pracę duszpasterską kapłanów.

Wprost przeciwnie, zachęcał, pouczał i oceniał. Oceniał prowadzoną katechizacją, oceniał wygłaszane kazania, a jak często zaznacza – z pokorą – w sprawozdaniach, sam uczył się od swoich kapłanów. Sprawozdania z wizytacji pisane bezpośrednio z odbywaną wizytacją, często jeszcze podczas niej, to przeobfity materiał obrazujący duszpasterstwo Archidiecezji Krakowskiej w latach 1958–1978. Jawią się tam różne sprawy, różne dziedziny działalności duszpasterskiej. W niniejszym artykule zajmujemy się troską Kard. K. Wojtyły o współpracę świeckich z kapłanami, postrzeganą w kontekście wizytacji.

Potrzeba i owoce współpracy

Przywołałyśmy jeszcze raz słowa Jana Pawła II z kazania wygłoszonego dnia 31 XII 1998 r. W czasie wizytacji parafii rzymskich spotkał on wiarę i zaangażowanie kapłanów i świeckich. Ta wiara i zaangażowanie było przedmiotem jego szczególnej uwagi podczas wizytacji kanonicznych w Archidiecezji Krakowskiej. Pisał na ten temat: „Wizytacja, czyli odwiedziny biskupa w parafii posiadają nade wszystko znaczenie duszpasterskie. Poprzez obecność biskupa parafianie lepiej widzą swoje miejsce w Kościele i pełniej przeżywają swój udział w jego posłannictwie”³. Przywołane słowa, napisane w 1972 r. w Krakowie, tak bardzo współbrzmiały z tymi wypowiedzianymi 31 XII 1998 r. w Rzymie.

Kard. K. Wojtyła uczył świeckich i kapłanów ich miejsca w Kościele i ich wspólnej odpowiedzialności za Kościół. Zwracał uwagę na odnoszenie się kapłanów i świeckich do spraw Kościoła. Czynił to od

² Akta Kardynała Karola Wojtyły znajdujące się w Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie /=AKKW/ E II-15/ 106, 24 II 1972.

³ Tamże.

pierwszej wizytacji biskupiej, którą przeprowadził od 16–18 V 1959 r. w parafii Mucharz. Młody, parę miesięcy temu konsekrowany, krakowski biskup pomocniczy pisał, podkreślmy, w swoim pierwszym sprawozdaniu wizytacyjnym: „Podczas sumy lud śpiewał pieśni mszalne. Śpiew wychodził dobrze... Miejskowy proboszcz ks. dziekan Józef Motyka, szambelan J. Św., mimo 74 lat życia i prawie 50 kapłaństwa jest niezwykle jeszcze żywy i pracowity. Zna parafian i dekanat. Potrafił wiele powiedzieć na temat życia religijnego i moralnego własnej parafii i całego dekanatu. Zdaniem ks. dziekana ludzie tutejsi lgną do parafii”⁴.

Jeszcze jedno świadectwo biskupa K. Wojtyły z pierwszych tygodni wizytacyjnych. Sprawozdanie z wizytacji w Krzeszowie, przeprowadzonej od 2–3 VI 1959: „Znać tu długą i systematyczną pracę duszpasterską zarówno po sposobie uczestniczenia w nabożeństwach (śpiew), jak i nawet po sposobie spowiadania się w zwięzłym, przejrzystym. Ks. adm. Władysław Bożek chwali parafian za ich zrozumienie dla potrzeb Kościoła i parafii, za ich gorliwość religijną i prawość moralną”⁵.

Wypada zauważyć, że wizytujący biskup wnikliwie oceniał wzajemne relacje między proboszczami a wiernymi świeckimi, dostrzegając ich współpracę. Była to wiosna – 1959. Parę miesięcy wcześniej, bo 25 stycznia 1959 r., papież Jan XXIII zapowiedział zwołanie Soboru Powszechnego. Można powiedzieć, że już wówczas biskup pomocniczy z Krakowa – K. Wojtyła przygotowywał się do udziału w Soborze Watykańskim II, podczas którego odegrał ważną rolę, w szczególności w wypracowaniu soborowej nauki o laikacie⁶. Przemawiając 21 X 1963 r. podczas 52 Kongregacji Generalnej Soboru, podkreślił, iż Kościół – Lud Boży – stanowią pasterze i świeccy. Różnią się między sobą, lecz nie są sobie przeciwstawni. Istnieją między nimi więzy zewnętrzne, przejawiające się w strukturach np. parafia, diecezja. Więzy te znajdują najgłębsze zapodmiotowanie w więzach nadprzyrodzonych, wspólnie są za Kościół odpowiedzialni. To obowiązuje ich do współpracy⁷. Dla uwypuklenia elementu nadprzyrodzonego Karol Wojtyła przywołał prawdę o Mistycznym Ciele

⁴ AKKW, E II-1/63.

⁵ Tamże.

⁶ Por. J. DYDUCH, Wykład Metropolity Krakowskiego Karola Wojtyły do soborowej nauki o laikacie, *Analecta Cracoviensia*, 20/1988/ 151–164.

⁷ Por. tamże, s. 152.

Chrystusa, zaś dla zobrazowania elementu widzialnego Kościoła posłużył się tradycyjnym pojęciem „societas perfecta”⁸.

Z tych wypowiedzi, złożonych również na piśmie, Sobór wypracował wspaniałą formułę o współpracy pasterzy i świeckich, jawiących się jako Lud Boży, połączonych ścisłymi więzami nadprzyrodzonymi i widzialnymi: „Po tym zażyłym obcowaniu ze sobą świeckich i pasterzy spodziewać się należy rozlicznych dóbr dla Kościoła, dzięki temu bowiem w świeckich umacnia się poczucie własnej odpowiedzialności, wzmagają się zapały i łatwiej siły świeckich łączą się z pracą pasterzy. Ci zaś wsparci doświadczeniem świeckich mogą zdobyć celniejszy i odpowiedzialniejszy sąd zarówno w sprawach duchowych, jak i doczesnych, tak aby cały Kościół umocniony przez wszystkie swe członki, skuteczniej pełnił swe posłannictwo dla życia świata” (LG, n. 37).

Wielorakie współdziałanie pasterzy i świeckich ubogaca Kościół i świat. Temat ten stał się przedmiotem rozważań studium o realizacji Vaticanum II, poprzez które Kard. K. Wojtyła przeszczepiał nauczanie soborowe na grunt polski, w szczególności w Archidiecezji Krakowskiej. Tak bardzo leżała mu na sercu sprawa jedności i współdziałania pasterzy ze świeckimi w dziele budowy i rozwoju Kościoła we współczesnym świecie. Pisał: „Jeśli chodzi o udział świeckich w budowaniu Kościoła jako wspólnoty, to Sobór widzi tę sprawę równocześnie pod kątem wspólnoty samych świeckich oraz ich zjednoczenia z hierarchią i duszpasterzami”⁹.

Równoległe z przygotowaniem do Soboru Watykańskiego II, udziałem w jego wszystkich sesjach, pisaniem studium o realizacji Vaticanum II, biskup, potem arcybiskup i wreszcie kardynał – Karol Wojtyła przeprowadzał wizytacje. Bacznie obserwował wówczas apostołską działalność świeckich, a w szczególności sprawa współpracy świeckich i duszpasterzy była przedmiotem jego ustawicznej troski. Wynikało to najpierw z zasad teologicznych, z pojmowania Kościoła, którego ustawicznie się uczył, jak sam często zaznacza, że Sobór był wspaniałą szkołą uczenia się Kościoła. Wynikało to także z sytuacji Kościoła w Polsce, który ustawicznie był szykanowany, dyskryminowany, a nawet prześladowany. Choćby przytoczyć: usunięcie religii ze szkół, ustawiczne ataki na nauczanie religii w punktach katechetycznych, ogromne trudności w przeprowadzaniu remontów kościo-

⁸ Por. A. SCOLA, Gli interventi di Karol Wojtyła al Concilio Ecumenico Vaticano II, W: Karol Wojtyła – filosofo, teologo, poeta, Roma 1985, s. 293.

⁹ Por. U podstaw odnowy, Kraków 1972, s. 335.

łów i budynków kościelnych, praktyczny zakaz budowy nowych kościołów, utrudnianie duszpasterstwa w szpitalach i innych instytucjach opieki społecznej, ataki na przygotowanie kleryków do kapłaństwa, zakaz organizacji i stowarzyszeń katolickich itp. W tej sytuacji jedność duszpasterzy i wiernych świeckich stała się elementarnym gwarantem życia i rozwoju Kościoła. Stąd była tak mocno akcentowana podczas wizytacji w parafiach.

Wiele spraw było możliwych do przeprowadzenia dzięki współpracy duszpasterzy ze świeckimi parafianami. Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w Rzykach 24–25 IX 1959 stwierdza: „W kościele schludnie, nowa polichromia i dbałość. Tożsamo na plebanii, która została bardzo unowocześniona. Rozmowa z radą kościelną potwierdza fakt dobrej współpracy duszpasterza z parafianami...”¹⁰. Taka współpraca daje rezultaty nie tylko w wymiarze kościelnym, ale także społecznym. Píše biskup K. Wojtyła w sprawozdaniu z Przytkowic 23–24 V 1959: „... Rada Parafialna dawała wyrazy uznania dla duszpasterza, dla jego gorliwości, gospodarności i bezinteresowności. Prócz prac w kościele jest on (ks. adm. Stefan Stopka) również inicjatorem elektryfikacji wsi i budowy strażnicy pożarnej”¹¹

Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w Spytkowicach k. Chabówki 2–4 V 1962 r. wspomina o trudnościach przy koniecznym remoncie kościoła parafialnego, czynionych przez władze administracyjne, a pokonanych dzięki masowej interwencji parafian¹². Podczas wizytacji parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Krakowie-Płaszowie 5–7 VI 1964, związanej z 25-leciem jej istnienia, arcybiskup Karol Wojtyła podziękował księżom sercanom i świeckim za dorobek 25 lat: „... Jest to dorobek autentyczny. Kapłani zdołali się zbliżyć do parafian, proboszcz zna ich bardzo dobrze. Jest współpraca. Potwierdzeniem jej była rozmowa z komitetem parafialnym odbyta w niedzielę po południu”¹³. W czasie wizytacji w Żywcu Zabłociu 31 V–2 VI 1964 proboszcz przedstawił wizytującemu arcybiskupowi swoich najbliższych współpracowników – świeckich, byli to członkowie komitetu budowy kościoła, kobiety pomagające w pracy

¹⁰ AKKW, E II-1/21.

¹¹ AKKW, E II-1/128.

¹² AKKW, E II-2/83.

¹³ AKKW, E II-4/12a.

charytatywnej i świeccy pomagający w innych dziedzinach działalności parafialnej¹⁴.

Duże znaczenie przywiązywał arcybiskup Karol Wojtyła do współpracy duszpasterzy ze służbą kościelną, w szczególności z organistą i kościelnym. Stąd też stałym punktem w sprawozdaniach wizytacyjnych jest wzmianka o spełniających te funkcje. Odwiedzał ich, ich rodziny, zazwyczaj w mieszkaniach, a w każdym przypadku przyprowadzał z nimi rozmowy. Dyskretnie podaje ocenę ich pracy. Zazwyczaj są to oceny bardzo pozytywne¹⁵.

Doceniając znaczenie wizytacji, jak również pragnąc, aby wydały one trwałe owoce pastoralne, kard. Karol Wojtyła wprowadził praktykę podsumowań. Takie podsumowania dokonywały się po zakończeniu wizytacji wszystkich parafii dekanatu, zaś w przypadku dużych parafii krakowskich, które trwały około miesiąca, a czasem ponad, podsumowania odbywały się po zakończeniu wizytacji. Takie podsumowanie odbyło się 5 lutego 1968 r. w rezydencji przy ul. Franciszkańskiej 3, a dotyczyło parafii św. Szczepana w Krakowie wizytowanej od 18 XI do 26 XII 1967. Zaznaczono w nim, że dla jedności Ludu Bożego parafii trzeba realizować „...współpracę z laikatem zwłaszcza na odcinku apostołstwa małżeńsko-rodzinnego, katechetycznego i charytatywnego, apostołstwa intelektualnego, jak i apostołstwa chorych i apostołstwa młodzieży. To wszystko jest już zapoczątkowane, trzeba to podtrzymywać i rozwijać.”¹⁶. Ciekawe spostrzeżenia zawiera sprawozdanie z wizytacji w Nowej Hucie – Bieńczycach, przeprowadzonej 19 II–26 III 1967, podkreślające gorliwość i pełną poświęcenia pracę duszpasterzy w trudnych warunkach (zwłaszcza brak kościoła), mobilizującą świeckich do współpracy, sprawiającą, że ogromne rzesze, które napłynęły z różnych części Polski, nie wykorzeniają się, ale budują wspólnotę parafialną¹⁷.

Szczególnym wyrazem współpracy były tworzone delegacje z przedstawicieli świeckich, którzy razem ze swoimi duszpasterzami szli do władz państwowych, aby uzyskać zezwolenie na budowę sal katechetycznych, np. w Chrzanowie, czy budowę kościoła np. w Jaworznie¹⁸. Szczególnym drammatyzmem charakteryzują się starania

¹⁴ AKKW, E II-4/93a.

¹⁵ AKKW, E II-4/208; E II-5/3.

¹⁶ AKKW, E II-5/3.

¹⁷ AKKW, E II-5/5.

¹⁸ AKKW, E II-5/17; E II-5/39.

duszpasterza i świeckich o budowę kościoła w Nowej Hucie – Mistrzejowicach. Ks. Józef Kurzeja wraz z wiernymi świeckimi walczył najpierw o punkt katechetyczny, a potem o kościół w Mistrzejowicach. Walka była trudna (kolegia, wielogodzinne przesłuchania SB), lecz zakończyła się zwycięsko, chociaż były ofiary. Kardynał Karol Wojtyła, przeprowadzając tam od 10 do 14 XI 1976 pierwszą wizytację, pisze: „W chwili, w której rozpoczyna się pierwsza wizytacja w tej parafii ks. Józef Kurzeja już nie żyje ... Ostatecznie padł na posterunku przy budowie kościoła, na który władze udzieliły zezwolenia w 1972 r. W tym 6-letnim okresie parafia Mistrzejowice wraz ze swym duszpasterzem przeszła bardzo wiele ... Poczynając od salki katechetycznej, poprzez pierwszy okres odprawiania Mszy św., pod daszkiem, do chwili wstępnego uzgodnienia budowy i nowej lokalizacji połączonej z wybudowaniem prowizorycznego obiektu i wreszcie do momentu rozpoczęcia budowy kościoła – to wszystko jest także żywym potwierdzeniem słów św. Pawła „Kapłan z ludzi i dla ludzi”. W całym tym bowiem okresie ś.p. ks. kan. Józef Kurzeja miał za sobą ludzi. Jego pogrzeb w dniu 18 sierpnia br. był olbrzymią manifestacją”¹⁹. Trzeba dodać, że wymieniony, niezwykle ofiarny i gorliwy kapłan Józef Kurzeja, zmarł mając zaledwie 38 lat.

W wielu wizytowanych parafiach Kard. K. Wojtyła stwierdzał to, co wyraźnie napisał o wizytowanej – w dniach 29 IV–1 V 1972 – parafii Bolechowice: „Uderzająca jest szeroka i skuteczna współpraca ze świeckimi na wielu polach. Ks. proboszcz przez swoje duszpasterstwo stara się wyzwolić ich zaangażowanie w sprawy parafii, i to zarówno w sprawy materialne, jak też duchowe. Ma wielu, bardzo wielu współpracowników. Jest równocześnie świadom braków i trudności, podejmuje je i walczy z nimi. Równocześnie jednak wykorzystuje całą dobrą wolę i gotowość do współpracy, jaka tkwi w parafianach”²⁰.

Duszpasterstwo stanowe i specjalistyczne

Lata 60-te to okres rozwoju duszpasterstw specjalistycznych. Były one przedmiotem szczególnej uwagi wizytującego Arcybiskupa Karola Wojtyły. Podczas wizytacji w kościele św. Anny w Krakowie,

¹⁹ AKKW, E II-10/21.

²⁰ AKKW, E II-7/220.

trwającej z przerwami od 10 XI 1961 do 18 I 1962 dużo miejsca poświęcił duszpasterstwu akademickiemu. Kościół św. Anny był wówczas ośrodkiem duszpasterstwa studentów uczelni krakowskich. Wizytujący biskup brał udział 14 XI we mszy św. i konferencji wygłoszonej przez ks. W. Świerzawskiego do akademików, zaś 16 XI odprawił dla nich mszę św. i wygłosił konferencję. Również 18 I 1962 uczestniczył we mszy św. wieczornej połączonej z tradycyjnym opłakiem akademickim²¹.

Kardynał Karol Wojtyła był związany z duszpasterstwem akademickim od pierwszych lat swojej pracy kapłańskiej. W książce *Dar i tajemnica* wspomina: „Po roku zostałem przeniesiony do parafii św. Floriana w Krakowie. Zgodnie z wolą proboszcza, ks. prałata Tadeusza Kurowskiego, rozpocząłem katechizację starszych klas licealnych, a także duszpasterstwo wśród studentów szkół wyższych”²². Nie można się więc dziwić, że podczas wizytacji parafii św. Floriana w Krakowie, przeprowadzonej w Wielkim Poście w 1970 r., spotkał się w dniu 20 II ze studentami: „O godzinie 20.15 spotkałem się w kościele z młodzieżą akademicką, która zawsze w czwartki uczestniczy w konferencji prowadzonej przez ks. dr. J. Chmiela. Tematyka biblijna. Tego wieczoru mówiłem o znaczeniu wykształcenia religijnego i stałej jego potrzebie”²³. Podczas wizytacji parafii św. Szczepana 29 XI 1967, kardynał K. Wojtyła spotkał się ze studentami, uczestnikami duszpasterstwa akademickiego, którzy powitali go tekstami wierszy R. Brandstattera. Wygłosił do nich konferencję religijną²⁴.

Podobnie było podczas wizytacji parafii Matki Bożej z Lourdes w Krakowie przeprowadzonej 29 XI–31 XII 1969 r. Było tam kilka spotkań ze studentami. Najpierw Kardynał wziął udział w tzw. „andrzejkach” urządzanych przez duszpasterstwo akademickie. W dniach 1 i 2 XII spotkał się w kościele z młodzieżą akademicką, do której wygłosił dwie konferencje: 1. Na temat Synodu Biskupów w Rzymie, 2. O pielgrzymce do Polonii w Ameryce²⁵. Nadzwyczajny Synod Biskupów w 1969 r. od 11 do 28 X był poświęcony sprawie prymatu

²¹ AKKW, E II-2/67.

²² *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996, s. 61.

²³ AKKW, E II-6/130.

²⁴ AKKW, E II-5/3.

²⁵ AKKW, E II-6/19.

i kolegialności w Kościele²⁶. Udział w Synodzie był poprzedzony podróżą do ośrodków polonijnych w Kanadzie i USA od 28 VIII do 1 X 1969 r.²⁷ Kolejnym spotkaniem Kardynała ze studentami była msza św. odprawiona dla nich w dniu 7 grudnia o godzinie 11.00, w której wzięli oni liczny udział. W pobliżu kościoła Matki Bożej z Lourdes znajduje się największe skupisko domów akademickich, relacjonuje Kard. K. Wojtyła w swoim sprawozdaniu. Duża część młodzieży tam zamieszkującej pogłębia swą wiedzę religijną. Z kolei podaje swoją ocenę tamtejszego duszpasterstwa akademickiego: „Jest to bardzo żywotny i liczny uczęszczany ośrodek”²⁸.

Spotkania ze studentami odbywały się nie tylko w Krakowie, ale także tam, gdzie była ich większa grupa. Tak było podczas wizytacji w Skawinie 2–8 VI 1969 r. Wieczorem 4 VI Kardynał spotkał się z grupą studentów wyższych uczelni, pochodzących i mieszkających w Skawinie, do których przemówił i odpowiadał na ich pytania, dotyczące problemów współczesnego Kościoła²⁹.

Bardzo często zainteresowanie różnymi grupami zawodowymi, ich duszpasterstwem, związane było z różnymi regionami Archidiecezji. Tak było podczas wizytacji w Jaworznie od 25–31 1967. Tam Arcybiskup K. Wojtyła wygłosił dla mężczyzn, w szczególności do górników, konferencję na temat chrześcijańskiego pojmowania pracy. Uzasadnia to: „Jaworzno jest bowiem wielkim warsztatem pracy – i ta dziedzina zasługuje na szczególne uwzględnienie w duszpasterstwie i podczas wizytacji”³⁰. Tę samą tematykę zawierała nauka stanowa wygłoszona przez arcybiskupa krakowskiego na pielgrzymce mężczyzn w Piekarach Śląskich, na którą udał się w niedzielę 28 V 1967 r., przerywając na kilka godzin wizytację w Jaworznie. Podobna przerwa nastąpiła za dwa dni – 30 V. Pisze o tym: „W dniu 29 V otrzymałem urzędową wiadomość, że Ojciec Święty Paweł VI zamierza podczas najbliższego konsystorza zaliczyć arcybiskupa krakowskiego do Kolegium Kardynałów. W związku z tym wypadło mi na-

²⁶ Por. J. DYDUCH, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi Po-wszechnemu*, Kraków 1998, s. 119–138.

²⁷ Por. A. BONIECKI, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Kraków 1982, s. 345–351.

²⁸ AKKW, E II-6/19.

²⁹ AKKW, E II-6/8.

³⁰ AKKW, E II-5/39.

zajutrz udać się do Warszawy, by powiadomić J. E. ks. kard. Prymasa, co wpłynęło na pewne zmiany w porządku wizytacyjnym³¹. Do licznej grupy mężczyzn pracujących w hutnictwie przemówił Arcybiskup podczas wizytacji parafii Nowa Huta – Pleszów 5 III 1967. Byli tam przeważnie młodzi mężczyźni, przybysze z różnych parafii Polski, którzy zamieszkiwali w hotelu robotniczym tzw. „Meksyk”³². Podczas wizytacji w Borku Fałęckim, 9 VI 1965 arcybiskup Karol Wojtyła spotkał się z robotnikami z Zakładów Sodowych (Solway), wśród których byli jego dawni towarzysze pracy³³.

Podczas wizytacji parafii św. Szczepana w Krakowie Kard. Karol Wojtyła, w dniu 12 XII 1967 odprawił mszę św. za zmarłych profesorów wyższych uczelni. Była to Msza św. ze specjalnym przemówieniem, na którą wcześniej imiennie zostali zaproszeni pracownicy naukowcy wyższych uczelni, których bardzo pokaźna liczba mieszka w parafii św. Szczepana. Podobnie w dniu 14 grudnia została odprawiona Msza św. z kazaniem dla zaproszonych lekarzy z parafii św. Szczepana w intencji ich zmarłych kolegów³⁴. Z pracownikami nauki spotkał się Kardynał podczas wizytacji w parafii św. Kazimierza w Krakowie dnia 22 XII 1968. Była to wymiana poglądów dotycząca odnowy Kościoła. Spotkanie odbyło się na plebanii³⁵.

Wizytując parafię Wszystkich Świętych w Krakowie, Kard. Karol Wojtyła w dniu 3 IV 1968 uczestniczył w rozpoczęciu rekolekcji dla głuchoniemych. Przemówił do nich, a nawet – posługując się językiem migowym pozdrowił ich: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”³⁶. Częstymi w czasie wizytacji były spotkania z lekarzami, pielęgniarkami, położnymi; czasem wspólnie ze służbą zdrowia. Takie spotkanie odbyło się w Nowym Targu 12 XI 1969³⁷. Podobnie dnia 1 XII 1970 w parafii św. Mikołaja w Krakowie. Dla służby zdrowia Kardynał odprawił Mszę św., wygłosił homilię, a w sprawozdaniu odnotował: „Wiadomo, że na terenie parafii św. Mikołaja znajduje się główny ośrodek szpitali i klinik w Krakowie”³⁸. W teje

³¹ Tamże.

³² AKKW, E II-5/10.

³³ AKKW, E II-4/28.

³⁴ AKKW, E II-5/3.

³⁵ AKKW, E II-5/94.

³⁶ AKKW, E II-5/103.

³⁷ AKKW, E II-6/39.

³⁸ AKKW, E II-6/140.

parafii na jednym ze spotkań wizytacyjnych przemawiał prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego Tadeusz Ulewicz, jak zaznacza sprawozdanie „... dawny mój kolega ze studiów na Wydziale Filozoficznym tegoż Uniwersytetu”³⁹

Dnia 28 III 1971 wizytując parafię w Krakowie – Kobierzynie, udał się Kard. K. Wojtyła do kaplicy znajdującej się na terenie wielkiego zakładu leczniczego dla nerwowo i psychicznie chorych, gdzie odprawił Mszę św. z kazaniem zaadresowanym zarówno dla chorych, jak też do bardzo licznej – pracującej tam – służby zdrowia⁴⁰. Podobnie w Myślenicach: „W kościele św. Jakuba o godz. 20.00 ks. proboszcz odprawił Mszę św. dla stosunkowo licznie zgromadzonych pracowników służby zdrowia (lekarze, pielęgniarki, inni pracownicy – w większości kobiety). Po Mszy św. przemówiłem do zebranych na stosowny temat” (8 VI 1971)⁴¹. Swoją działalność przedstawiła nieformalna grupa lekarzy z wielkiego szpitala nowohuckiego podczas wizytacji parafii Nowa Huta – Mogiła, dnia 15 XII 1975. Dla niej Kardynał odprawił Mszę św. i wygłosił homilię, po której było łamanie się opłatkiem i składanie życzeń. 18 XII było spotkanie z pielęgniarkami nowohuckimi: „Z kolei udaliśmy się na spotkanie z zespołem pielęgniarek, które prowadził ojciec Korneliusz. Odpowiedziałem na przemówienia, w których członkinie zespołu poinformowały mnie o swojej pracy, o ogólnej sytuacji na odcinku pielęgniarstwa, również i tzw. pielęgniarstwa środowiskowego (w Nowej Hucie pracuje ponad 1000 pielęgniarek). Połamaliśmy się opłatkiem. Zespół spotyka się systematycznie, składa się z osób bardzo wyrobionych”⁴².

Dużą wagę przywiązywał Kard. K. Wojtyła do spotkań wizytacyjnych z nauczycielami i wychowawcami oraz polecał ich szczególnej trosce duszpasterskiej. Sprawozdanie z Makowa Podhalańskiego (17 V 1971) zaznacza: „Wieczorem na plebanii spotkanie z parafianami-nauczycielami: ponad 30 osób, z pewną przewagą kobiet. Rozmowa na temat młodzieży, nauki, wychowania, kontakt dobry”⁴³. W czasie wizytacji w Cięcynie 5 VI 1972 spotkanie i rozmowa z nauczycielami w salce katechetycznej. Przybyli bardzo licznie zarówno

³⁹ Tamże.

⁴⁰ AKKW, E II-7/25.

⁴¹ AKKW, E II-7/92.

⁴² AKKW, E II-9/13.

⁴³ AKKW, E II-7/38.

miejscowi nauczyciele, jak i stamtąd pochodzący. Tematem rozmowy były problemy wychowawcze⁴⁴. Wychowanie młodzieży dyskutowano na spotkaniu z nauczycielami mieszkającymi na osiedlu Podwawelskim w Krakowie w czasie wizytacji przeprowadzonej w kościele św. Bartłomieja 10 IV 1973⁴⁵. Specjalne spotkanie z nauczycielami wszystkich stopni, poczynając od przedszkola aż do uniwersytetu, odbyło się 18 X 1976 podczas wizytacji Ośrodka Duszpasterskiego pw. Błogosławionej Jadwigi w Krakowie – Krowodrzy. Biorąc pod uwagę ówczesną sytuację: 20 tysięcy wiernych, brak kościoła, uporczywe odmawianie władz państwowych zezwolenia na jego budowę, sprawiło, iż to stało się przedmiotem dyskusji⁴⁶. W parafii Trzebuska na wizytacyjne spotkanie przybyli nauczyciele tamtejszej szkoły w komplecie⁴⁷. Wizytując parafię św. Anny w Krakowie 19 XI 1962, biskup Karol Wojtyła odprawił Mszę św. dla niewidomych, których duszpasterstwo w kościele przy ul. Wiślniej 11 prowadził ks. Mieczysław Turek⁴⁸.

Oryginalne spotkanie miało miejsce podczas wizytacji parafii Maniowy. W dniu 22 VI 1976 Kard. K. Wojtyła udał się do Czorsztyna, gdzie odprawił Mszę św. o Matce Boskiej Jasnogórskiej, której w szczególniejszy sposób polecił flisaków pienińskich, którzy w odświętanych strojach przybyli na Mszę św. nie tylko z Czorsztyna, ale także ze Sromowiec Wyżnych i Niżnych, Krościenka, Szczawnicy, przynosząc ze sobą swoje sztandary⁴⁹. Wizytując parafie, do których udawali się wczasowicze, Kardynał podkreślał odpowiedzialność zarówno miejscowych mieszkańców, jak i duszpasterzy. Tak było podczas wizytacji w Zakopanem 9–14 XII 1976⁵⁰; czy w Zawoi 18–20 VI 1977⁵¹. Sprawozdanie z wizytacji w Zarzeczcu (28–29 V 1978) dzieli wczasowiczów i turystów, przybywających nad sztuczne jezioro powstałe z zalewu na Sole; na tych, którzy przybywają na dłuższy czas i włączają się w duszpasterstwo, i tych co przyjeżdżają tylko na soboty i niedziele⁵².

⁴⁴ AKKW, E II-7/293.

⁴⁵ AKKW, E II-8/16.

⁴⁶ AKKW, E II-10/5.

⁴⁷ AKKW, E II-15/75.

⁴⁸ AKKW, E II-6/67.

⁴⁹ AKKW, E II-10/194.

⁵⁰ AKKW, E II-10/312.

⁵¹ AKKW, E II-12/120.

⁵² AKKW, E II-13/126.

W wielu parafiach lekarze, pielęgniarki, nauczyciele, inżynierzy spotkali się razem z wizytującym Kardynałem. Sprawozdania nazywają to spotkaniami z miejscową inteligencją. W Skawinie na takie spotkanie przybyło 6 VI 1969 r. około 200 osób, do których Kard. K. Wojtyła przemówił na temat apostołstwa świeckich⁵³. Na ten sam temat przemówił do inteligencji katolickiej w Wieliczce dn. 12 IV 1979⁵⁴.

Kończąc dnia 24 IX 1973 wizytację w Jawiszowicach, Kardynał spotkał się z przedstawicielami tamtejszej inteligencji katolickiej w liczbie około 30 osób: lekarzy, nauczycieli, inżynierów. Bezpośrednio po tym spotkaniu udał się do Rzymu z wizytą „ad limina apostolorum”⁵⁵.

Zakończenie

Potrzeba współpracy świeckich i duszpasterzy winna być postrzegana jako prawidłowe odczytanie nauki o Kościele Wspólnocie Ludu Bożego. Od tej współpracy zawsze zależy skuteczność działań Kościoła, tym bardziej w Polsce w latach reżimu komunistycznego. Sprawę tę doskonale rozumieli kapłani – duszpasterze Archidiecezji Krakowskiej, jak również ogromna większość wiernych świeckich. W czasie wizytacji kanonicznych w parafiach współpracę świeckich i kapłanów bacznie obserwował Kard. K. Wojtyła, do niej zachęcał i przywoływał ją w sprawozdaniach z wizytacji.

⁵³ AKKW, E II-6/81.

⁵⁴ AKKW, E II-6/268.

⁵⁵ AKKW, E II-8/148.

**LA CURA DEL CARDINALE KAROL WOJTYŁA
DELLA COLLABORAZIONE DEI LAICI CON I SACERDOTI
NELLA LUCE DELLE RELAZIONI DALLE VISITE CANONICHE**

R i a s s u n t o

Lo strumento importante dell'attività apostolica di Giovanni Paolo II sono oggi le visite nelle parrocchie romane. Similmente, il cardinale Karol Wojtyła durante il suo servizio pastorale sulla sede di Santo Stanislao a Cracovia dava grande importanza alle visite canoniche delle parrocchie. Visitando, lui stesso non soltanto esaminava la situazione pastorale, ma anche esercitava il servizio pastorale.

Tra i numerosi campi dell'attività pastorale, il cardinale Wojtyła si dava interesse specialmente della collaborazione dei sacerdoti con i fedeli laici. La necessità di questa collaborazione risultava prima di tutto da ben interpretato insegnamento della Chiesa, come pure dalla situazione particolare della Chiesa in Polonia, angherita dal potere comunista. La collaborazione dei laici con i sacerdoti portava buoni frutti sia sul campo della vita spirituale, sia sul campo materiale della Chiesa. Questa collaborazione si esprimeva soprattutto nella pastorale specializzata, come la pastorale degli studenti universitari, dei medici, delle infermiere e degli insegnanti.